

Wydział Pedagogiki i Psychologii
Zakład Historii Wychowania

Bożenna WIERZCHOWSKA-KONERA

**Kwalifikacje zawodowe nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących województwa
lubelskiego w latach 1918–1939 w świetle obowiązujących przepisów**

Профессиональное приготовление учителей средних общеобразовательных школ
Люблинского воеводства в 1918–1939 годы на фоне обьязвующих правил

Professional Qualifications of Grammar Schools Teachers of Lublin District in the Years 1918–1939
in the Light of School Regulations

W pierwszych latach po odzyskaniu niepodległości w średnich szkołach lubelskich, tak jak w większości szkół w kraju, pracowali nauczyciele zatrudnieni głównie przed rokiem 1918. Poziom ich wykształcenia był bardzo zróżnicowany. Część z nich ukończyła studia wyższe, niektórzy zaś seminaria i kursy nauczycielskie. Dużą jednak grupę stanowili nauczyciele z wykształceniem średnim i zdany egzaminem na tzw. nauczyciela domowego.

Nauczyciele rozpoczynający pracę od 1 sierpnia 1919 r. obejmowali posady na podstawie konkursów ogłaszanych przez dyrekcje szkolne. Kandydaci składający swoje oferty podawali zwykle szczegółowe informacje dotyczące ich wykształcenia, dotychczasowej praktyki pedagogicznej itp. Pierwszeństwo zatrudnienia mieli nauczyciele z tzw. „pełnymi kwalifikacjami nauczyciela szkoły średniej”, tzn. z ukończonymi studiami wyższymi.¹

W roku szkolnym 1921/22 wśród nauczycieli i dyrektorów zatrudnionych w szkolnictwie średnim ogólnokształcącym w całym kraju pełnymi kwalifikacjami legitymowało się 32% ogółu nauczycieli. Pozostałe 68% plasowało się na poziomie niepełnego wyższego i średniego wykształcenia. Procentowe wskaźniki poziomu wykształcenia nauczycieli w r. szk. 1921/22 przedstawiały się następująco (tab. 1):

---

¹ N. Gąsiorowska, *Stan wykształcenia nauczycieli szkół średnich w Polsce*, „Rocznik Pedagogiczny”, t. I, Warszawa 1923, s. 51.

Tab. 1 Poziom wykształcenia nauczycieli szkół średnich w Polsce w r. szk. 1921/22²
Standards of qualifications of the teachers in Polish secondary schools in the school year 1921/22

Ukończone studia wyższe	Zaczęte studia lecz nie ukoń-	Kursy wyższe	Sztuki piękne	Seminaria nauczycielskie	Szkoły średnie	Szkoły zawodowe i inne
32,7	22,6	6,9	6,3	7,3	12,3	4,0

Największa liczba nauczycieli „kwalifikowanych” pracowała na Śląsku (ok. 69% ogółu), najmniej na Polesiu (10,9%). W województwie lubelskim odsetek nauczycieli z wyższym wykształceniem był dużo niższy od średniej krajowej i wynosił ok. 20%. Najwięcej nauczycieli legitymowało się niepełnym wyższym wykształceniem. Procent nauczycieli z wykształceniem średnim i zawodowym (niepedagogicznym) wynosił ok. 27%. Poziom wykształcenia nauczycieli w woj. lubelskim w r. 1921/22 ilustruje tabela 2:

Tab. 2. Poziom wykształcenia nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących w woj. lubelskim w r. szk. 1921/22³
Standards of qualifications of the teachers in grammar schools of the Lublin district in the school year 1921/22

Ogólna liczba nauczycieli	Wykształcenie wyższe	Wykształcenie duchowne	Niepełne wyższe	Kursy wyższe nauczycielskie	Sztuki piękne	Seminaria nauczycielskie	Szkoły średnie	Inne zawodowe
587	121	49	176	41	47	27	104	22
100%	20,6%	8,3%	29,9%	7,0%	8,0%	4,5%	17,7%	9,7%

Ustawa z dnia 26 września 1922 r. dotycząca kwalifikacji zawodowych nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących stanowiła, że nauczycielem może być tylko osoba, która posiada kwalifikacje uzyskane w wyniku zdania egzaminu państwowego na nauczyciela szkół średnich, ustanowionego przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (dalej Min. WR i OP).⁴ Wydane przez ministra WR i OP dn. 9 października 1924 r. uzupełniające rozporządzenie o egzaminie kwalifikacyjnym dokładnie określało warunki dopuszczenia do egzaminu. Kandydat winien wykazać się polskim obywatelstwem, nieskazitelnością pod względem moralnym, przydatnością fizyczną do zawodu nauczycielskiego oraz stopniem magistra uzyskanym w jednym z polskich uniwersytetów lub innym równoważnym stopniem. Ponadto kandydat musiał ukończyć co naj-

² I. Czupczyński, *Szkolnictwo średnie w Polsce w świetle cyfr*, „Przegląd Pedagogiczny” 1923, s. 126.

³ Oprac. na podst.: *Rocznik Statystyki Rzeczypospolitej Polskiej za rok 1921/22*, cz. II, Warszawa 1923, s. 285-289.

⁴ Ustawa z dn. 26 września 1922 r. dotycząca kwalifikacji zawodowych do nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminariach nauczycielskich państwowych i prywatnych. [w:] D. Urz. MW i OP 1922 r. Nr 90, poz. 828, Dz. Urz. MWR i OP 1922, Nr 92, poz. 864.

mniej półtoraroczne studium pedagogiczne w Państwowym Instytucie Pedagogicznym albo odbyć dwuletnią zadowalającą praktykę nauczycielską w wymiarze najmniej 8 godzin tygodniowo w jednym z zakładów wskazanych przez Ministerstwo WR i OP. Kandydaci posiadający stopień doktora mieli skrócony wymóg praktyk do jednego roku. Wszyscy ubiegający się o dyplom nauczyciela szkoły średniej mieli ponadto złożyć dowód praktycznej umiejętności prowadzenia zabaw i gier ruchowych lub dowód usprawnienia w zakresie jednego ze sportów.⁵

Państwowy egzamin na nauczyciela szkół średnich dzielił się na praktyczny i teoretyczny w formie pisemnej i ustnej. Egzamin praktyczny polegał na przeprowadzeniu jednej lekcji próbnej. Kandydat mógł być od niej zwolniony, jeśli władze szkolne uznały jego dotychczasową praktykę nauczycielską za dobrą. Egzamin pisemny (5 godzin) obejmował samodzielne wypracowanie z zakresu pedagogiki, dydaktyki ogólnej lub dydaktyki szczegółowej. Egzamin ustny (2 godziny) zdawano z psychologii wychowawczej, pedagogiki i dydaktyki ogólnej, z organizacji szkolnictwa w Polsce i innych krajach, z historii wychowania i z higieny szkolnej. Wymagano także znajomości programów szkolnych, zwłaszcza w zakresie danego przedmiotu nauczania, ustaw i rozporządzeń dotyczących szkolnictwa, dobrej orientacji w treściach podręczników szkolnych i umiejętności posługiwania się pomocami naukowymi.⁶ Komisje Egzaminów Państwowych, przed którymi zdawano egzaminy, rezydowały między innymi we Lwowie, Warszawie, Poznaniu, Wilnie, Krakowie. Kandydat, który zdał pomyślnie egzamin, otrzymywał dyplom nauczyciela szkoły średniej.

Szeroki zakres wymagań egzaminacyjnych i wysoka ranga dyplomu kwalifikacyjnego powodowały, że nie wszyscy dotychczasowi nauczyciele byli w stanie sprostać wymaganiom bez specjalnego doksztalcenia się. Z tych zapewne względów, we wrześniu 1922 r. Sejm uchwalił również Ustawę o przejściowych kwalifikacjach do nauczania w szkołach średnich na okres 4 lat, dla osób posiadających różnego rodzaju dyplomy, świadectwa dla nauczycieli szkół średnich uzyskane przed odzyskaniem niepodległości. Natomiast nauczyciele, którzy do 1 stycznia 1923 r. mieli co najmniej 12-letnią wybitną lub zadowalającą praktykę i ukończyli przed tym terminem 40 lat życia, otrzymywali pełne kwalifikacje bez zdawania egzaminu.⁷

Trudno dokładnie określić, jaka liczba nauczycieli pracujących w średnich szkołach ogólnokształcących woj. Lubelskiego legitymowała się egzaminem państwowym na nauczyciela szkoły średniej. Wiadomo jest, że bardzo szybko wzrastała liczba pedagogów spełniających podstawowy warunek przystąpienia do egzaminu, tzn. posiadających wyższe wykształcenie.

W roku szkolnym 1925/26 wśród 753 pracujących tu nauczycieli i dyrektorów, aż 405 (54%) ogółu miało wykształcenie wyższe. Z nich 44 (6%) posiadało doktoraty.

⁵ Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dn. 9 października 1924 r. w sprawie egzaminu państwowego na nauczyciela szkół średnich, Dz. Urz. MWR i OP 1924 r. Nr 91, poz. 859.

⁶ *Ibid.*

⁷ I. Śliwiński, *Organizacja władz szkolnych i szkolnictwa wszystkich stopni w Polsce Odrodzonej*, Lwów - Warszawa 1929, s. 115.

nie ukończyło 98 (13%), legitymowało się egzaminem na nauczyciela domowego 123 (16%)⁹ nauczycieli (13%) posiadało wykształcenie średnie bądź skończone seminarium nauczycielskie lub duchowne, tylko 28 tj. 4% ogółu (w związku z niewystarczającym wykształceniem) oceniono jako niewykwalifikowanych.

Poziom wykształcenia kadry w poszczególnych szkołach przedstawiał się bardzo różnie. Do gimnazjów posiadających największą liczbę nauczycieli z wyższym wykształceniem należały gimnazja państwowe: w Chełmie i Hrubieszowie, gimnazjum im. St. Staszica i gimnazjum im. Zamojskiego w Lublinie, gimnazjum im. het. Żółkiewskiego i Królowej Jadwigi w Siedlaczach i gimnazja prywatne: Gimnazjum Spółki Cywilnej „Szkoła Lubelska”, gimnazjum H. Czernieckiej i gimnazjum Wł. Kunickiego w Lublinie.⁸

Odsetek nauczycieli z wyższym wykształceniem w gimnazjach państwowych i prywatnych (tabela nr 3) był zbliżony. W gimnazjach prywatnych nieco więcej nauczycieli legitymowało się stopniami doktorskimi, w państwowych natomiast minimalnie większy był odsetek nauczycieli z wykształceniem średnim oraz bez odpowiednich kwalifikacji. Ogólnie poziom wykształcenia nauczycieli w gimnazjach prywatnych, z małymi wyjątkami, był wysoki, co w zestawieniu z trudnościami finansowymi i wynikającymi stąd kłopotami z zapewnieniem im odpowiednio wysokich poborów i świadczeń socjalnych, uznać można za duży sukces.

Tab. 3 Poziom. wykształcenia nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących prywatnych i państwowych w woj. lubelskim w r. szk. 1925/1926⁹
Standards of qualifications of teachers in private and state grammar schools of the Lublin district in the school year 1925/26

		Ogółem nauczycieli	Doktoraty	Ukończone studia wyższe dyplom, absolutorium	Nie ukończone studia wyższe	Ukończone instytuty, kursy, egzamin kwalifikacyjny	Ukończona szkoła średnia, seminarium nauczycielskie lub duchowne	Brak kwalifikacji
Gimnazjum państwowe	Lb	272	8	146	30	38	39	11
	%	100%	2,9	53,7	11,1	13,9	14,3	4,1
Gimnazja prywatne	Lb	481	36	215	68	85	60	17
	%	100%	7,4	44,9	14,2	17,5	12,5	3,5

Z zachowanych akt osobowych wynika, że wielu nauczycieli spełniających warunki dopuszczenia do egzaminu kwalifikacyjnego nie przystępowało do niego. I tak np.:

⁸ Oprac. na podst.: Z. Zagórowski, *Spis nauczycieli szkół wyższych, średnich i zawodowych, seminariów nauczycielskich oraz wykaz zakładów naukowych i władz szkolnych. Rocznik II*, Warszawa - Lwów 1926 s. 115-139.

⁹ *Ibid.*

wg danych z r. szk. 1927/28 w gimnazjum prywatnym „Szkoła Lubelska” spośród 17 nauczycieli posiadających wykształcenie wyższe zdało egzamin kwalifikacyjny tylko 9.¹⁰

Termin prekluzyjny, do którego mogli pracować w szkolnictwie średnim ogólnokształcącym nauczyciele bez zdanego egzaminu kwalifikacyjnego, upływał z końcem roku szkolnego 1928/29. Okazało się jednak, że znaczna liczba nauczycieli warunku tego nie spełniała i powinna opuścić szkoły.

Konsekwentna realizacja postanowień Ustawy z 26 września 1922 r. wywołałaby poważny ubytek kadry szkolnictwa średniego. W tej sytuacji organizacje nauczycielskie wszczęły starania o nowelizację wspomnianej ustawy.

Lubelskie Towarzystwo Nauczycieli Szkół Wyższych (dalej TNSW) stało na stanowisku, że nie należy zbyt mocno łagodzić wymagań dla uzyskania dyplomów nauczycielskich, aby nie obniżyć poziomu kwalifikacji. Domagało się natomiast, wspólnie z innymi oddziałami TNSW w kraju, by przesunąć termin prekluzyjny zdawania uproszczonych egzaminów.

Inne organizacje, a mianowicie Związek Zawodowy Nauczycielstwa Szkół Średnich i Związek Zawodowy Nauczycielstwa Szkół Żydowskich, wystąpiły z postulatami idącymi znacznie dalej. Proponowały, aby uznać za kwalifikowanych tych wszystkich, którzy od trzech lat pracowali w szkolnictwie średnim. Rząd i Sejm stanął na stanowisku proponowanym przez TNSW i uchwalił nowelę przedłużającą prawo wnoszenia podań o przyznanie dyplomów nauczycielskich do dnia 1 lipca 1929 r. oraz prawo składania egzaminów uproszczonych do końca roku szkolnego 1930/31.¹¹ Decyzja ta także okazała się mało optymalna. Przy końcu roku szkolnego 1930/31 liczba nauczycieli pozostających bez zdanego egzaminu była ciągle duża; w całej Polsce około 1500 osób. Zarządy okręgowe TNSW usprawiedliwiły tę sytuację m.in. ciężkimi warunkami materialnymi nauczycieli i starały się o ponowne przesunięcie terminu prekluzyjnego. W końcu lutego 1931 r. wystosowały do Zarządu Głównego TNSW memoriał zawierający następujące postulaty:

1) przesunięcia terminu prekluzyjnego zdawania egzaminów uproszczonych do końca roku szkolnego 1933/1934,

2) Jodania w Ustawie z września 1922 r. klauzuli uprawniającej Ministra WR i OP, w wypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie, do wydania dyplomów nauczycielskich albo dopuszczenia do egzaminów uproszczonych tych nauczycieli, którzy przed dniem 1 stycznia 1923 r. nie odbyli praktyki szkolnej w całkowitym wymiarze przewidywanym ustawą.¹²

W rezultacie ostateczny termin składania egzaminów odłożono na koniec roku 1932/33.¹³

¹⁰ Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Lublinie (dalej: WAPL), Akta prywatnego Gimnazjum i Liceum im. St. Batorego w Lublinie Nr 6, s. 47–48.

¹¹ *Nowelizacja Ustawy o kwalifikacjach nauczycielskich*, „Przegląd Pedagogiczny” 1931, nr 12, s. 26–27.

¹² *Ibid.*

¹³ *Nowela do ustawy o kwalifikacjach zawodowych nauczycieli*, „Przegląd Pedagogiczny” 1931, nr 26, s. 576–577.

Wydana 11 marca 1932 r. jędrzejewiczowska ustawa o ustroju szkolnym dość szczegółowo omawiała problem kształcenia nauczycieli szkół średnich. Art. 45 ustawy stanowił, że przygotowanie nauczycieli szkół średnich obejmuje wykształcenie w zakresie obranej dziedziny wiedzy, przygotowanie społeczno-obywatelskie, wykształcenie pedagogiczne oraz praktykę pedagogiczną. Kształcenie w obranej dziedzinie wiedzy odbywa się w szkołach wyższych, kształcenie pedagogiczne zaś na kursach pedagogicznych co najmniej rocznych, a kształcenie społeczno-obywatelskie w specjalnym studium.¹⁴

Praktykę pedagogiczną nauczyciele mieli odbywać w specjalnie wyznaczonych przez Ministerstwo szkołach. W dalszym ciągu obowiązywała zasada składania egzaminów kwalifikacyjnych i ubiegania się o dyplom nauczyciela szkół średnich.¹⁵

W latach 1932–1935 w woj. lubelskim, w związku z wprowadzeniem do szkół zasad nowej ustawy i ubieganiem się szkół prywatnych o zatwierdzenie nowych statutów, wzmożyły się wymagania dotyczące kwalifikacji nauczycieli. Dyrekcje szkół starały się o skompletowanie najlepszych zespołów pedagogicznych. W roku szkolnym 1932/33 nijał ostateczny termin składania egzaminów kwalifikacyjnych. Nad nauczycielami bez wymaganych kwalifikacji zawisła groźba zapowiedzianych redukcji personalnych. Część nauczycieli na skutek reorganizacji ustroju szkolnego miała przejść do szkolnictwa powszechnego, a niektórych postanowiono przenieść „w stan spoczynku”. Wszystkie te okoliczności mobilizowały nauczycieli do szybkiego ubiegania się o dyplomy kwalifikacyjne. W rezultacie już w r. szk. 1934/35 spośród 672 nauczycieli uczących w gimnazjach ogólnokształcących woj. lubelskiego 625, tj. 93% legitymowało się dyplomem nauczyciela szkoły średniej. Blisko 100% nauczycieli tzw. „przedmiotów głównych” miało wykształcenie wyższe. Natomiast nauczyciele wychowania fizycznego, śpiewu, rysunku, prac ręcznych legitymowali się przeważnie ukończeniem specjalistycznych instytutów lub kursów.¹⁶

Olbrzymią rolę w podnoszeniu kwalifikacji zawodowych nauczycieli odgrywały różnego rodzaju formy doskonalenia zawodowego organizowane przez Ministerstwo WR i OP i Kuratorium OSŁ. Jedną z najbardziej cenionych form były kursy wakacyjne. W programach uwzględniano zagadnienia merytoryczne i metodyczne z danego przedmiotu, wykłady z psychologii rozwojowej i wychowawczej. Kursy te, organizowane w różnych ośrodkach kraju, były bezpłatne i dostępne dla wszystkich nauczycieli. Kierownikami naukowymi oraz prelegentami byli wybitni naukowcy, profesorowie szkół akademickich m.in. profesorowie: Pigoń, Nitsch, Lehr-Spławiński, Benni, Klemensiewicz, Łempicki, Myślakowski, Szuman, Romer, Tync, Loria i inni.¹⁷

Inną formą były kursy metodyczne organizowane w ciągu roku szkolnego. Zwykle

¹⁴ Ustawa z dn. 11 marca 1932 r. *O ustroju szkolnictwa*, Dz. Urz. MWR i OP 1932, Nr 38, poz. 389, art. 45.

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ F. S t i w i ń s k i, *Co mówią zestawienia statystyczne o stanie szkolnictwa w Okręgu Szkolnym Lubelskim*, Dz. Urz. KOSŁ 1935, Nr 5, s. 35.

¹⁷ Dz. Urz. KOSŁ 1929, Nr 6, s. 11–12.

trwały one około dwóch tygodni, a uczestniczyli w nich nauczyciele najmniej dwóch okręgów szkolnych.¹⁸ W województwie lubelskim ta forma doskonalenia szczególną popularność zyskała w okresie poprzedzającym wprowadzenie ustawy jędrzejewiczowskiej. Ministerstwo organizowało również kursy pedagogiczne dla nauczycieli wychowawców. Trwały one zwykle pięć tygodni i pomyślane były jako instytucje na stałe usytuowane w Warszawie.¹⁹

Szeroko rozpowszechnioną formą doskonalenia nauczycieli były konferencje rejonowe i szkoleniowe organizowane przez KOSL. Sprawiły one, że w każdym roku prawie wszyscy nauczyciele byli słuchaczami całych cykli referatów związanych bezpośrednio z ich pracą szkolną. Zmuszały one do studiowania dzieł pedagogicznych, sprzyjały poznawaniu najnowszych metod, osiągnięć myśli pedagogicznej.

W poszczególnych szkołach województwa raz w miesiącu odbywały się konferencje szkoleniowe, zawsze poprzedzane hospitacjami i omawianiem koleżeńskich lekcji. Problemy wychowawcze rozpatrywano na tzw. radach pedagogicznych, które zwoływano zazwyczaj 5 razy w roku. W regularnych, miesięcznych odstępach czasu, w siedzibie Kuratorium, na specjalnych konferencjach spotykali się dyrektorzy szkół.

Najpoważniejszy wkład w podnoszenie kwalifikacji kadry pedagogicznej wniosły przedmiotowe ogniska metodyczne zwane do 1930 r. kołami lub grupami metodycznymi. Najstarsze z nich – Koło Polonistów im. Abramowicza w Lublinie – powstało w 1919 r. W pierwszych latach funkcjonowało pod nazwą „Sekcji Metodycznej Tow. Miłośników Języka Polskiego”. W latach trzydziestych związało swoją działalność z sekcją Filologiczną Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Lublinie.²⁰ Inne organizowane były głównie w latach 1930–1934, w szkołach gdzie dany przedmiot postawiony był na najwyższym poziomie.

W roku szkolnym 1934/35 na terenie całego woj. lubelskiego w dwóch głównych ośrodkach naukowych województwa, w Lublinie i Siedlcach, działało 16 ognisk metodycznych.²¹ W ramach ich zajęć organizowano lekcje pokazowe, konferencje naukowe, odczyty.

Na przestrzeni dwudziestolecia międzywojennego wśród istotnych przemian, jakie dokonały się w szkolnictwie średnim ogólnokształcącym, na plan pierwszy wysunął się wzrost kwalifikacji zawodowych nauczycieli. O ile w r. 1921 ukończone studia wyższe miało 20% nauczycieli, to w r. 1926 odsetek ich wzrósł do ok. 50%. W roku 1926 zaledwie 4% uczących w szkołach woj. lubelskiego nauczycieli uznano za „siły niewykwalifikowane”. Dalszy bardzo poważny wzrost kwalifikacji nastąpił w latach 1932–1935, kiedy to szkoły podejmowały próbę realizacji zmian organizacyjno-programowych związanych z reformą jędrzejewiczowską. W roku 1935 ponad 90% nauczycieli

¹⁸ *Oświata i Wychowanie*, Warszawa 1930, s. 168.

¹⁹ *Ibid.*, s. 164–172.

²⁰ Fr. Gućwa, *Koło Polonistów im. A. Mickiewicza w Lublinie*, Dz. Urz. KOSL 1934, Nr 4, s. 171.

²¹ J. Klinghoffer, *Działalność grupy metodycznej języka niemieckiego w Lublinie*, Dz. Urz. KOSL 1934, Nr 4, s. 172–174; F. Wróńska, *Na marginesie prac grupy metodycznej*

posiadało dyplom nauczyciela szkoły średniej. Stałemu doskonaleniu zawodowemu towarzyszyła bogata działalność naukowa i wydawnicza. Duża grupa pedagogów lubelskich po wojnie przeszła do szkolnictwa wyższego i kontynuując pracę naukową doszła do bardzo poważnych wyników.

РЕЗЮМЕ

В первые годы независимости в средних школах Люблинского воеводства принимались на работу учителя преимущественно на основе конкурсов, проводимых дирекцией школы. Уровень образования этих учителей был очень дифференцирован; большинство из них имело неполное высшее образование.

Закон от 26 сентября 1922 года определял, что учителем может быть только то лицо, которое сдаст успешно государственный экзамен для учителей средних школ. Широкий диапазон экзаменационных требований привел к тому, что не все работающие до сих пор учителя приступили к этому экзамену. Со временем количество учителей с высшим образованием возросло. В учебном 1925/26 году среди учителей и директоров, работающих в средних школах Люблинского воеводства было 54% с высшим образованием, 13% с неполным высшим образованием, 16% окончило институты и учительские курсы, 13% со средним образованием или окончивших учительские училища, а только 4% из-за неполного образования определено как неквалифицированные работники.

Изданный 11 марта 1932 года Закон о школьной системе тщательно обсуждает вопрос образования и практического приспособления учителей средних школ. В связи с реализацией закона и хлопотами школ о новых уставах возросли требования относительно квалификации учителей. Объявлено увольнение неквалифицированных учителей. В связи с этим начало возрастать количество лиц стареющих получить квалификационные дипломы. Создавались методические курсы и другие формы повышения квалификации учителей. В школьном 1934/35 году 95% учителей, работающих в средних школах Люблинского воеводства имело диплом учителя средней школы, а почти 100% учителей т. н. "главных предметов" имели полное высшее образование. Это положительное явление просуществовало в школах до 1939 года.

SUMMARY

In the early years after independence the staff of secondary schools in the Lublin district were engaged through competitive interviews organized by heads of schools. The educational level of the teachers was uneven; most of them had not completed their studies.

The law of 26th September 1922 stated that one could become a teacher only upon passing a state examination to qualify as secondary school teacher. The wide scope of knowledge required was such that not all the actual teachers took the exam. At the same time the number of persons

przyrodniczej, ibid., s. 174-175; J. Płiszczyńska, Na marginesie pracy ogniska filologii klasycznej w Lublinie, ibid., s. 177-178; J. Dobrzański, Grupa metodyczna historii w roku szkolnym 1934/35, ibid., s. 179; J. Bogucki, Ognisko metodyczne matematyki w Lublinie, ibid., s. 175-177; W. Hełmanna, Grupa metodyczna języka francuskiego, ibid., s. 180-181; Sprawozdanie z I konferencji rejonowej ogniska metodycznego przy Państw. Gimn. im. J. I. Kraszewskiego. Dz. Urz. KOSL, 1933, nr 3, s. 342; Z życia Kół metodyczno-naukowych w Siedlcach. Dz. Urz. KOSL, 1935, s. 310-313.

fulfilling the basic requirement for the examination i. e. diploma of higher education was steadily rising.

In the school year 1925-26, among the teachers and heads of secondary schools in the Lublin district 54% had higher education, 13% had not completed their studies, 16% held diplomas from teacher training colleges, 13% had secondary education, either general or in seminaries, and only 4% were considered unsuitable because of insufficient qualifications.

The law of 11th March 1932 dealing with the school system, spelled out in great detail the necessary education and practical training for secondary school teachers. With the realization of the law and the attempts by the schools to have their new statutes confirmed, the requirements set for the qualification of teachers were raised. Unqualified teachers were threatened with redundancy.

Accordingly the number of persons seeking to acquire the diploma shot up. The number of part-time classes, methodology circles and other forms of continuing education increased. In 1934-35 95% of the secondary school teachers in the Lublin district were in possession of the required diploma and close to 100% of the teachers of "major" subjects had full higher education. This favourable situation continued till 1939.

